

8 Mart - Beynəlxalq Qadınlar Günüdür. Qadınlar hərəkatının tarixi 1857-ci ildə Nyu-Yorkda qadınların 12 saatlıq iş gününü etirazı ilə başlayıb. 1910-cu ildə alman sosialist qadın Klara Setkin 8 martın dünya qadınlar günü kimi qeyd edilməsinə nail olub. 1977-ci ildə BMT bu günü qadın günü kimi rəsmileşdirib.

Qadınlar bayramı Azərbaycanda da geniş qeyd edilir. 1965-ci ildən keçmiş SSRİ-də 8 Mart - Beynəlxalq Qadınlar Günü istirahət günü elan olunub. Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra da 8 Mart - Beynəlxalq Qadınlar Günü ölkədə qeyri-iş günüdür. Azərbaycan qadınları artıq cəmiyyətin aparıcı qüvvəsinə çevriliblər. Milli əxlaqi dəyərlərimiz, adət-ənənələrimiz, dili-mizin saflığı məhz analarımızın müdrikliyi sayəsində çətin və mürekkeb dövrlərin sınağından çıxabilib. Dünyanın bir çox ölkələrinin qadınlarından əvvəl seçib-seçilmək hüququ əldə etməsi, elm, mədəniyyət və digər sahələrdə qazandığı uğurlar Azərbaycan qadının mədəni və intellektual potensialından xəbər verir.

Hədiyyələrin məzmunu maddi olaraq müxtəlif ola bilər

Beynəlxalq Qadınlar Günü

Hər il 8 mart tarixində qeyd olunan Beynəlxalq Qadınlar Günü olaraq da tanınan qadınların iqtisadi, ictimai və siyasi mübarizəsini, həbələ ümumi olaraq qadınlara qarşı nəzakət, sevgi və məhəbbəti tərənnümüni ənənəvi hala getirmiş bayram. 8 mart postsovət respublikalarında, habelə Anqola, Burkina-Faso, Qvineya-Bisau, Kamboca, Çin, Konqo, Laos, Makedoniya Respublikası, Mongolustan, Nepal, Şimali Koreya və Uqandada qeyri-iş günü sayılır. BMT də 8-martı beynəlxalq qadınlar günü kimi tanıyor.

Tarixi

Qadınların kişilərlə bərabər hüquqlu olmaq uğrunda apardığı mübarizənin təmsili başlanğıcı olaraq, 8 mart 1857-ci ildə ABŞ-nın Nyu-York şəhərində geyim sektorunda çalışıyan yuzlərlə qadının aşağı maaşa, uzun çalışma saatlarına, eyni zamanda pis iş şəraitinə etiraz olaraq tətil etməsi qəbul edilir. Lakin polis aksiyanın uzun sürməsinə izin verməyərək nümayişini dağıtdı.

8 mart 1908-ci ildə Nyu York Sosial-Demokrat Qadın Təşkilatının çağırışılı 15 min qadın, daha qısa çalışma saatı, kişilərlə bərabər əmək haqqı və səsvermə hüququ üçün nümayiş keçirdi. Nümayişdə

ayrıca ilk dəfə olaraq dekret icazəsi isteyən qadınların şəhəri "Çörək və Gül" idi. Çörək həyat eşqini, qarın toxluğunu, gül isə daha rifah həyat tərzini ifadə edirdi.

İlk Qadınlar Günü mərasimi 1909-cu ilin 28 fevralında Nyu-York-

Kopenhagen şəhərində keçirilən Qadın Sosialist İnternasionalının qurultayında 1857-ci ilin 8 martında Nyu-Yorkda başlayan mübarizənin, qadın hüquqlarının genişləndirilməsi və qadın həmreyyiliyinin simvolu olaraq Klara Setkin adlı bir alman sosialist qadını, Amerikada 8 martda yandırılaraq öldürülən 129 qadın işçinin xatirəsinə hər il 8 mart gününü Dünya Qadınlar Günü olmasına təklif etdi və bu təklifi qəbul edildi.

Bəzi tarixçilərin fikrincə, 8 martın təqvimə qırımı rəqəmlərlə düşməsinin səbəblərini bilmək üçün 1910-cu ildə həmin günün bayram kimi qeyd olunması təşəbbüsünü irəli sürmüş Klara Setkinin şəxsiyyətinə, xüsusən onun milli mənşəbiyyətinə nəzər salmaq lazımdır. Yəhudi Klara Setkinin təklif etdiyi 8 Mart günü 1910-cu ildə yəhudilərin

kda baş tutmuşdur; bu Amerika Sosialist partiyası tərəfindən Beynəlxalq Qadın Tikiş İşçiləri Birliliyinin 1908-ci ilki tətilinin yada salınması münasibətə təşkil olunmuşdu.

1909-cu ildə isə Avropadakı qadınlar, fevral ayının son bazar günü, fevralın 28-ni ilk qadın günü olaraq keçirdi.

1910-cu ildə 1857-ci il hadisələrdən 52 il sonra Danimarkanın

Purim bayramı ilə üst-üstə düşürdü (yəhudi təqvimində Purim bayramının yeri dəyişir). Purim bayramı isə yəhudilərdə qadın ağılı, eyni zamanda bu millətin özünümüdafiə haqlarını simvolizə edir.

Bibliya rəvayətlərinə görə, mələkən evvəl 480-ci ildə yəhudilərin Babil əsərətindən qurtulmasından sonra arzu edənlərin Qüdsə qayıtmamasına icazə verilib. Amma "özü-

nü tutmuş" yəhudilər bunun üçün tələsmirdilər. Bu vəziyyət iranlıları getdikcə daha çox narahat etməyə başlayırdı. İran ordusunun baş komandanı Aman İran şahı Kserksin yanına gedərək vəziyyəti ona danişir. Kserks isə bütün yəhudiləri qırmağı qərara alır. Kserksin arvadı, özünün yəhudi olduğunu hamidan gizli saxlayan Esfir erinin qəbul etdiyi qərari dəyişdirməyə nail olur. Neticədə İran şahının çıxardığı qərarda yəhudilərin deyil, onların düşmənlerinin öldürülməsi nəzərdə tutulur. Tezliklə yəhudilər antisemit iranlıları darmadağın edərək Amanın qulağını kəsirlər. Yeri gelmişkən, indiyədək yəhudilər Purim bayramında Amanın qulağını rəmzələşdirən üçbucaq şirniyyat növü bishirirlər. Cox güman ki, Klara Setkinin təklifinin əsasında şəxsi məraqlar durub. İngiləbi hərəkatın da öz bayramlarının olması istəyi aydınır. Məsləkdaşlarını həvəsəndirmek, fəhlə kişilərlə yanaşı, qadınları da mübarizəyə qatmaq ağıllı və effektlı ideya idi.

1911-ci ildə Kopenhağen qərərindən sonra ilk dəfə olaraq 19 martda Avstriya, Danimarka, Almaniya və İsviçrə də bu bayram qeyd

edilmişdir.

1914-cü ildə Rusiyada Beynəlxalq Qadınlar Günü martın 8-də baş tutdu, böyük ehtimalla ona görə ki, həmin gün bazar günü idi və beləliklə bu bütün ölkələrdə həmişə martın 8-i qeyd olunur. 1914-cü ildə həmin Günün mərasimi qadınlar 1918-ci ilə kimi qazana bilmədikləri seckiy hüququna həsr olundu.^[5] 1914-cü ilin 8 martında Londonda Boudan Trafalqar meydənında doğru qadınların seckiy hüququna dəstək yürüşü oldu. Silvia Pankurst (Sylvia Pankhurst) Caring Kross stansiyasının qarşısında, nitq söyleməkçün Trafalqar meydənına gedərən həbs olunmuşdu. 1917-ci il, fevralın son bazar günü (Yeni Stille martın 8-nə düşür) Sankt-Peterburqda Qadınlar Günü nüqtələri Fevral İnqilabının əsasını qoydu. Həmin gün qadınlar Sankt-Peterburqda "Çörək və Sülh" üçün, Birinci Dünya müharibəsinin, Rusiyadakı ərzaq qitliginin və Çarizmin son bulmasını tələb edərək tətilə çıxdılar. Lev Trotski yazdı, "23 fevral (8 mart) Beynəlxalq Qadınlar günü idi və üfəqdə yeni mitinqlər və aksiyalar görüñürdü. Amma biz təsəvvür etmirdik ki, bu Qadınlar Günü inqilabın inaqrasiyası ola bilər. İnqilabi aksiyalar öncədən görünürdü amma tarixsiz şəkildə. Lakin səhər, eks göstərişlərə baxmayaq tekstil işçiləri bir neçə fabrikdə işi tərk etdi lər və tətilə dəstək verilmesini xahiş etməkçün öz nümayəndələrin göndərdilər bu kütlevi tətilə apardı həmi küçəyə axışdı".

Oktyabr inqilabından sonra Bolşevik Aleksandra Kollontay və Vladimir Lenin bunu SSRİ-də rəsmi bayram elan etdilər amma 1965-ci il kimi iş günü idi. 8 may 1965-ci il fərmanıyla SSRİ Ali Sovetinin Rəyasət Heyeti SSRİ-də Beynəlxalq Qadınlar Günü qeyri-iş günü elan etdi, "kommunist quruluşunda Sovet qadınının ləyaqətinin xatırlanmasıyla, Böyük Vətən Müharibəsi zamanı vətənin müdafiəsi, onların ön və arxa cəbhədəki qəhrəmanlıq və fədakarlıqlarıyla və həmçinin insanlar arasındaki dostluğun möhkəmləndirilməsinə qadınların böyük töhvəsini vurğulamaqla və sülh uğrunda mübarizəyə. Amma yenə də, qadınlar günü başqa bayramlar kimi keçirilməlidir".

1917-ci ildə Çar Rusiyasında qadınlar, pis həyat tərzinə qarşı "çörək və sülh" adlı nümayiş keçirdilər. 8 mart günü olan bu tətil, dəha sonra digər Avropa ölkələrində də qeyd edilməyə başlandı.

Əvvəli səh. 10

1975-ci il dünya qadınları üçün xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Mehəz bu il, Beynəlxalq Qadınlar ilə olaraq tarixə düşdü. Həmin ilin beynəlxalq qadın ilə elan edilmesindən sonra BMT-də 1975-ci ilin 8 martını ilk dəfə Beynəlxalq Qadınlar Günü olaraq keçirildi. İki il sonra 1977-ci ildə isə nəhayət Birleşmiş Millətlər Təşkilatının Ümumi Qurultayında 8 mart, qadın hüquqları və beynəlxalq sülh günü olaraq qəbul edildi.

Beynəlxalq Qadınlar Günü eyni zamanda qadın hüquqlarının genişləndirilməsinin və bugünkü qadının daha azad olmasının tarixi səbəbərinin xatırlanması üçün də xüsusi gündür.

Bütün bunları nəzərə alaraq, demək olar ki, 8 mart, sadəcə, qadınlar günü yox, qadın inqilabçıları günüdür.

Qərbdə Beynəlxalq Qadınlar Günü ilk dəfə məşhur bir hadisə kimi 1977-ci ildən sonra, Birleşmiş Millətlərin Baş Assambleyası üzv ölkələrinin 8 martın BMT-nin dünya sülhü və qadın azadlıqları Günü kimi qəbul olunmasına dəvət etməsindən sonra müşahidə olun-

Hədiyyələrin məzmunu maddi olaraq müxtəlif ola bilər

da qərar 1910-cu ildə, sosialist qadınların Konpenhagendə keçirilən ikinci beynəlxalq konfransında qəbul edilib. Bayram ilk dəfə 1911-ci ildə ABŞ-də və bir sırə Avropa ölkələrində qeyd olunub. 8 mart 1966-ci ildə SSRİ rəhbəri Leonid Brejnev sərəncamı ilə qeyriş günü və dövlət səviyyəli bayram elan edilib.

SIA araştırma apararaq tarixçi və sosio-loquon mövzu ilə bağlı fikirlərini öyrənib.

"Qarabağ müharibəsinin tarixi və Böyük Qayıdış hərəkatı" şöbəsinin müdürü, t.ü.f.d. Ədalət Mustafayev:

"Cəmiyyətin ele ilk dövrlərindən etibarən qadınların da kişilərlə bərabər mübarizəsi davam etmişdir. Bu baxımdan 8 mart qadınlar bayramı emək mübarizəsinin gedişində yaranmış bir gündür. Daha sonra bu bayram kimi qeyd edilməyə başlayır. Əgər bu bayramın tarixinə nəzər salsaq görərik ki, ilk dəfə qadınlar iş şəraitinin yüngülləşdirilməsi haqqında etiraza qalxırlar. Qadınların kişilərlə bərabər hüquqlu olmaq uğrunda apardığı mübarizənin başlanğıcı 8 mart 1857-ci ildə ABŞ-nin Nyu-York şəhərində qeyd olunmuşdur. Orada fabrikdə çalışıyan yüzlərə qadının aşağı maaşa, iş saatının çoxluğuna, eyni zamanda şəraitizliyə etiraz olaraq tətil etməsi olur. Lakin həmin dövrdə güc strukturları aksiyanın uzun sürməsinə izin verməyərək nümayişin qarşısını alırlar. 1910-cu ildə alman sosialist qadın Klara Setkin 8 martın dünya qadınlar günü kimi qeyd edilməsinə nail olub. Klara Setkinin də bu mübarizəsi 1977-ci ildə BMT bu günü qadın günü kimi rəsmiləşdirib.

1998-ci ildə Azərbaycanda Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi yaradılıb. Azərbaycan həm də Avropa Şurasının qadınlarla bağlı bürosunda təmsil olunur, BMT-nin qadın məsələləri üzrə komissiyasının tam hüquqlu üzvüdür. 1995-ci ildə isə Azərbaycan rəsmi şəkildə qadınlara qarşı münasibətde ayrı-seçkililik bütün formalarının aradan qaldırılması haqqında beynəlxalq konvensiyaya qoşulub.

Hər il bayram günü ərefəsində dövlət başçısı 8 mart - Beynəlxalq Qadınlar günü münasibətə Azərbaycan qadınlarına təbrik ünvanlıdır, Azərbaycan qadınlarının bir qrupuna fəxri adlar verir, digər bir qrupu isə orden və ya medallarla təltif edir.

Analar günü

Amma dönyanın bir çox ölkələrində müxtəlif vaxtlarda qeyd olunan Analar günü bayramı var. Avstraliya, Belçika, Danimarka, İtaliya, Türkiye, Finlandiya, ABŞ və Yaponiyada Analar günü mayın ikinci bazar gününə düşür. Hindistanda oktyabrın əvvəllərində on əli olan Durqa adlı ana-İlahənin şərəfində on günlük Durqa Puca bayramı keçirilir. İspaniya və Portuqaliyada anaları dekabrın 8-də, Fransa və İsviçrə isə mayın sonuncu bazar günündə təbrik edirlər. Amma analar günü ən orijinal şəkildə Serbiyada qeyd edilir. Miladdan 2 həftə əvvəl qeyd olunan həmin bayram günündə sühb tezən uşaqlar analarının yatağına yaxınlaşdırıb onu çarpayıa bağlayırlar. Ana əsirlikdən qurtulmaq üçün bir gün əvvəldən balışının altında hazır qoyduğu hədiyyələri balaca "quldurlar" a verməli olur. 8 Martın beynəlxalq qadınlar günü elan edilməsi ha-

da qadınlara ilk dəfə 1920-ci ildə seçmək hüququ verilib. İndi Avropanın qabaqcıl ölkələrindən sayılan Fransada qadınların səsverme hüququ yalnız 1944-cü ildə, İsviçrədə isə 1971-ci ildə qəbul edilib.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dönenində bu mütərəqqi addımın atılması həmin dövrde Şərqi ilə müstəqil respublikasının hüquqi dövlət quruculuğu yolunda əzmlə ilə ilələyinin, həm də ölkədə gender bərabərliyinin təmin olunmasının parlaq göstəricisi idi. Ulu öndər Heydər Əliyevin, hazırda isə Prezident İlham Əliyevin vurğuladıqları kimi, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin siyasi varisi olan müasir Azərbaycan Respublikasında da müstəqillik əldə olunduqdan sonra həm hüquqi dövlət quruculuğu, həm də gender siyaseti istiqamətində uğurlu islahatlar həyata keçirilir.

Hələ 100 il əvvəl ən önemli vətəndaş hüquqlarından birinə-şəcmek və seçilmək hüququna sahib olan Azərbaycan qadınının həzirdə da gender siyasetinin tələblərinə müvafiq olaqər kişilərlə hüquq bərabərliyi təmin olunub. Müasir Azərbaycan qadını bütün dövlət strukturlarında fəal şəkildə təmsil olunur. Azərbaycan qadınları dövlət idarəciliyində yaxından iştirak edir və cəmiyyətin, dövlətin inkişafına öz qiyməti töhfələrini verir. Milli-mənəvi dəyərləri hər seydiñ üstün tutan Azərbaycan qadınları həmişə nəcib təşəbbüsərlər, xeyirxah əməllərin tərəfdarı və icraçı kimi tanınırlar. Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın sidəsində Azərbaycan qadınının tarixən malik olduğu ali keyfiyyətləri müşahidə etmək mümkündür.

Həmçinin uzun illərdir Heydər Əliyev Fonduñun prezidenti vəzifəsini icra edən Mehriban xanım Əliyevanın fealiyyəti milli-mənəvi dəyərlərin qorunmasını və intellektual inkişafın genişlənməsini əhatə edir. Heydər Əliyev Fondu təkcə Azərbaycanda deyil, eləcə də dünyada elmin, təhsilin, səhiyyənin, mədəniyyətin inkişafı ilə bağlı çox önemli laiyhələr həyata keçirib və keçirməkdə davam edir. Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərliyi altında gender problemlərinə xüsusi diqqət yetirilir, qadınlara qarşı bütün zorakılıqların qarşısının alınması istiqamətində işlər görülür. Bununla da ölkənin Birinci vitse-prezidenti əsası Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə qoyulan gender bərabərliyinin təminatı ənənələrinin layiqli davamçısı rolunda

çıxış edir.

Ölkəmizdə qadının cəmiyyətdəki yeri və rolü dövlətimizin yeritdiyi siyaset sayesində yüksək qiymətləndirilir. Azərbaycan qadını analıq missiyasını yerinə yetirməklə bərabər, həm də bacarıqlı siyasetçi, uğurlu iş adamı, sadiq dövlət məməru, yüksəkxitəslə peşəkar mütəxəssisidir. Bu cür fəal heyat mövqeyi respublikamızda uğurla həyata keçirilən gender siyasetinin mahiyyətindən, qadınlara müasir cəmiyyətin tamhüquqlu üzvləri kimi bütün imkanlardan bərabər istifadə üçün zəruri şəraitin yaradılmasından irəli gəlir.

Bu gün həm də torpaqlarımızın müdafiəsə zamanı şəhid olmuş qadınlarımızın, bütün şəhid anaları və xanumlarının, döyüslərdə saqlamılığını itirən hərbi qulluqçuların ömrüyğun yoldaşlarının, Vətənimiz üçün layiqli övladlar böyüdən əsgər analarının bayramıdır. Bu il Azərbaycan qadını beynəlxalq qadınlar bayramını daha qürurlu qeyd edir. Çünkü onun Vətən üçün sağlam ruhda böyüdüb boyabaşa çatdırıldığı övladları 30 illik düşmən işğalına son qoydu. 44 günlük Vətən mühabibəsində torpaqlarımız işğaldan azad edildi. Bu gün biz şəhidlərimizə, qazilərimizə nə qədər borcluyuqsa, bir o qədər də onları əsl qəhrəman kimi böyüdən analara borcluyuq.

Qarşısın isə 8 mart Beynəlxalq Qadınlar Günü gelir. Bu gün ölkəmizdə rəsmi bayram günü kimi qeyd olunur. Hər il bayram günü ərefəsində Azərbaycan qadınlarının bir qrupuna fəxri adlar verilir, onlar orden və medallarla təltif edilirlər. Cəmiyyətimizin baş tacı olan qadınlarımız mən də bu bayram münasibəti ilə təbrik edir, onlara xobəxt həyat arzulayırıram".

Sosial və mənəvi məsələlər üzrə ekspert Ramal Əliyev: "İnsanın təbiətində həm qadın, həm də kişi hədiyyə qəbul etməyi sevmək var. Ancaq bu məsələdə qadınlar bir addım öndədir. Qadınlar, xüsusən əks cinsin nümayəndəsindən diqqət gözləyirlər. Kişilərin qadınlara göstərdiyi diqqət formalarından biri de hədiyyə verməkdir. Hər bir kişi istər anasına, istər bacısına, istərsə də həyat yoldaşına və qız övladlarına mütəmadi olaraq hədiyyələr almışdır.

Hədiyyələşmək, həmçinin insanı və qohumluq bağlarını möhkəmləndirən bir ənənədir. Ölkəmizdə qadınlara hədiyyə vermək ən çox 8 Mart Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətə baş verir. Bu günün bayram kimi qeyd olunmasının isə öz tarixçəsi var. İlk dəfə 1909-cu ildə ABŞ-da, sonra isə 1910-cu ildən başlayaraq beynəlxalq məqyasda qeyd olunmağa başlanıb. Lakin cəmiyyətimizin əsasən müsəlman olduğunu nəzərə alaraq, bu günün dini və mental dayanıqlı bir əsası olmadığını da qeyd etmək lazımdır.

İslamda qadınlara hədiyyə vermək bəyənilən bir əməl sayılır, amma bunun üçün xüsusi bir gün təyin olunmayıb. Əslində, kişi öz maddi imkanları daxilində, himayəsində olan qadınlara mütəmadi olaraq hədiyyə verməli, onlara qarşı diqqətini və dəyərini ifadə etməlidir. Hədiyyənin keyfiyyəti, forması və maddi dəyəri qadın üçün əsas məsələ olmamalıdır. Hədiyyənin ən önemli tərefi, onun şəxsi diqqət və sevgini göstərməsi, qadına verilən dəyərdir.

Hədiyyələrin məzmunu maddi olaraq müxtəlif ola bilər. Kimi həyat yoldaşına maşın, kimisi isə sade bir etir və ya geyim hədiyyə edə bilər. Buradakı əsas məqam, hədiyyənin qiymətindən daha çox, qarşı tərəfə verilən dəyərdir. Hədiyyələr maddi dəyərdən daha çox emosional və mənəvi qiymətə sahib olmalıdır. Nəticə olaraq, hədiyyə vermək yalnız material bir jestden ibaret deyil, həm də münasibətlərin, sevginin, hörmətin və diqqətin bir ifadəsidir. Hədiyyələr, insanı elaqələri möhkəmləndirir, qarşılıqlı anlayışı artırır və insanların bir-birlərinə olan dəyərlərini gücləndirir".

Söylü Ağazadə